

Guigo, M., Allier, C., Chapot, A., Chapot-Blanquet i Dauphine, A. (1991), *Gestion de l'environnement et études d'impact*, París, Masson (Col. «Géographie»).

França ha estat un dels països capdavanters a l'hora d'introduir els diferents elements ambientals com un factor més a considerar en l'elaboració de qualsevol projecte de planejament del territori. Aquest país té un molt important cos jurídic dedicat a la protecció del medi ambient. D'altra banda, destaca també l'existència d'un ministeri especialitzat en temes ambientals. Aquests factors han permès a França d'acumular una llarga experiència de gestió ambientalista; un bon exemple en són els estudis d'impacte que l'any 1977 foren declarats obligatoris per a projectes d'una determinada envergadura.

El llibre *Gestion de l'environnement et études d'impact*, a més de constituir una bona mostra de l'experiència de gestió francesa, també participa en el debat sobre la protecció del medi ambient, i ho fa des d'un punt de vista ecocèntric en considerar l'home com una peça més d'aquest sistema extraordinàriament complex que és la Terra. Aquest punt de vista ecocèntric es manifesta en corrents de pensament molt distants entre si i que poden anar des de l'ecologisme més radical fins a una concepció reformista del problema ambiental. Aquesta darrera idea és la que està en la base del cos legislatiu francès i és també la que ha inspirat els autors del llibre.

De l'equip coordinat per Maryse Guigo en la confecció del llibre se sap que cinc dels seus membres han format un grup anomenat Impact Méditerranée, que està ubicat a la ciutat de Nice. Es tracta d'un equip de professionals dedicat a fer estudis territorials, i cal destacar que alguns d'ells provenen de disciplines científiques diferents.

Els autors expliquen que els estudis d'impacte han d'ésser multidisciplinaris. De la lectura del llibre es dedueix que la biologia, la geologia i la hidrologia, entre d'altres, han de ser presents

en aspectes específics i per a determinats projectes, mentre que la geografia és la disciplina que permet coordinar els diferents treballs i fer la valoració global de l'impacte d'un projecte. Una mostra d'això és que el llenguatge final dels estudis d'impacte sempre és de tipus cartogràfic. Hi ha, però, un altre element que associa els estudis d'impacte amb la geografia, i és l'aspecte acadèmic de la qüestió. A França, la titulació «Amenageurs du Territoire» està molt vinculada amb la realització dels estudis d'impacte, i les facultats o instituts de geografia són els centres des d'on s'imparteixen una bona part de les assignatures d'aquesta titulació.

Aquest llibre és el primer que la col·lecció Masson, en la secció «Géographie», dedica a un tema de planificació ambiental. Aquesta prestigiosa col·lecció dedica la pràctica totalitat del seu fons a obres de geografia general i de geografia regional; en canvi, el grup de llibres que tracten els aspectes de tècniques aplicades té una mínima representació, i és en aquest grup on s'inclou el llibre que és objecte d'aquesta ressenya.

Els autors consideren que els estudis d'impacte sorgeixen per causa de la necessitat de respondre a les conseqüències de les actuacions humanes sobre el medi natural. Tals actuacions, en ocasions, són tan violentes i ràpides que tenen la capacitat d'afectar l'equilibri dinàmic general de la Terra. De fet, la diferència de velocitats que hi ha entre les accions humanes i la resposta o adaptació del medi físic a aquestes pot servir per donar una primera dimensió d'impacte. Aquesta és la principal qüestió que es planteja en l'obra, saber on és el límit de l'impacte per tal que la recuperació del medi sigui el més ràpida possible.

En cinc capítols que estan ordentats metodològicament, s'analitzen de manera absoluta tots els elements que conformen un estudi d'impacte. L'estudi de l'estructura, de la dinàmica i dels fluxos del medi físic, permet de mesurar l'estat inicial d'un espai determinat. Aquesta fase de l'estudi és imprescindible per poder conèixer l'impacte d'un obra determinada.

Els autors consideren que el concepte dinàmic de la gestió ambiental esdevé un element de primer ordre per tal d'estudiar fenòmens que se succeeixen en el temps; es tracta d'una idea que s'enfronta directament amb la concepció estàtica de la conservació.

El gruix del llibre està dedicat a estudiar amb rigor científic la realització dels estudis d'impacte. La gran quantitat d'exemples que s'utilitzen converteix el llibre en un excel·lent manual per a la realització d'aquests estudis. Els gràfics i els mapes hi són nombrosos i el mètode utilitzat permet fer el seguiment de l'estudi pas a pas. El seu rigor arriba fins a l'extrem de dedicar un apartat als elements de disseny i presentació. La minuciositat de les propostes pot tenir el seu origen en la legislació francesa, on en alguns decrets fins i tot s'arriben a fixar els mètodes i càlculs que cal aplicar obligatòriament a determinats estudis. La combinació entre el rigor científic i la concreció jurídica ha fet dels estudis d'impacte una eina important del plantejament territorial a França.

El llibre és especialment sensible en els aspectes relacionats amb el medi físic; en canvi, la component humana i socio-econòmica hi és present en un percentatge d'espai molt inferior. No obstant això, es presenten alguns models demogràfics i de comportament social davant de canvis ambientals. El paisatge és estudiat de dues maneres: una, des del punt de vista estructural, i una altra que es basa en la percepció del paisatge.

A més de revisar a fons la metodologia pròpia de cada tipus d'estudi d'impacte (EI), l'obra també tracta el problema conceptual d'aquests. Segons els autors, els estudis han de respondre a diversos objectius, han d'ésser alhora instruments d'anàlisi, de decisió i de comunicació.

El fet que els EI siguin una eina d'anàlisi els situa dins l'òrbita científica. Però els EI són també una eina de decisió i això els atorga una importància cabdal sobretot en projectes de dimensions considerables. Una altra qualitat que han de tenir els EI és que han de ser un

instrument de comunicació, principalment entre les diverses parts que estan implicades en un projecte.

Aquestes tres funcions són les que fan dels EI uns documents únics i amb característiques pròpies; d'altra banda, cal ressaltar que la dualitat establerta entre el rigor científic i la necessitat de comunicació obliga a tenir molta cura amb el llenguatge utilitzat en la redacció dels textos.

Deprés d'haver plantejat les bases teòriques dels EI, els autors en formulen algunes crítiques. Una d'elles fa referència al fet que els EI es troben estrets en una legislació molt precisa. Una segona qüestió que plantegen és que els EI són fets per a projectes particulars, i això implica que s'estudii aspectes molt puntuals i, en canvi, es deixin de banda els aspectes generals. Una altra crítica de fons que fan els autors als EI és la seva operativitat, ja que aquests poden restar limitats per les pressions de posició política i financera dels estats.

Els autors del llibre situen totes aquestes crítiques en un nivell més general de discussió teòrica. El grup coordinat per Maryse Guigo està format per professionals de llarga experiència que defugen el plantejament conservador per considerar-lo estàtic i defensen l'evolució en equilibri perquè creuen que aquest criteri està més a prop de la dinàmica natural. Des d'aquest punt de vista es plantegen la necessitat de passar a una nova fase del plantejament del territori.

Es tractaria, no de considerar l'impacte d'un determinat projecte sobre el medi, sinó de considerar el medi natural com un component fonamental en qualsevol tipus d'ordenació territorial. De fet, per als autors, la poca adequació que hi ha entre la velocitat d'impacte i la velocitat de recuperació de la natura és una qüestió insalvable si no es passa a aquesta segona fase del planejament.

Jordi Duch Cortinas
Departament de Geografia,
Universitat Autònoma de Barcelona